

Władysław Broniewski (1897-1962)

Poeta, autor liryków rewolucyjnych, tłumacz, żołnierz, uczestnik wojny polsko-bolszewickiej **Władysław Broniewski** urodził się 17 grudnia 1897 roku w Płocku. Zmarł na raka krtani 10 lutego 1962 roku w Warszawie. Grób Władysława Broniewskiego i jego żony Wandy jest na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie.

Był synem Antoniego Broniewskiego i Zofii z Lubowidzkich. Miał dwie starsze siostry - Zofię i Janinę. Pochodził z rodziny inteligenckiej o szlacheckich korzeniach i tradycji patriotycznej. Uczył się w Gimnazjum Polskim w Płocku. W szkole wraz z kolegami założył półtajną drużynę skautów, nawiązującą do tradycji Konstytucji 3 Maja i Powstania Styczniowego. Już jako nastolatek uważał się za socjalistę. Mając 17 lat, w 1915 r., wstąpił do Legionów Piłsudskiego. Walczył najpierw w 1, potem w 4 Pułku Piechoty. Brał też udział w wojnie polsko-bolszewickiej. Wielokrotnie odznaczony za zasługi wojenne. Po internowaniu w Szczypiornie, związanym z odmową złożenia przysięgi na wierność cesarzom Niemiec i Austro-Węgier w lipcu 1917 r. przez Piłsudskiego i większości jego żołnierzy, zdał maturę jako ekstern i rozpoczął studia na Uniwersytecie Warszawskim. W tym czasie działał w konspiracji, w Polskiej Organizacji Wojskowej. Jego dalsze losy, zaangażowanie polityczne, społeczne, także literackie, to długa, pełna tragizmu i dramatów historia.

Po odzyskaniu niepodległości stawał się coraz bardziej radykalny w swoich poglądach i w konsekwencji, po śmierci Gabriela Narutowicza, zbliżył się do KPP.

W 1939, w obliczu zagrożenia najazdem niemieckim, Broniewski opublikował słynny wiersz *Bagnet na broń*. We wrześniu 1939 zgłosił się do wojska na ochotnika. Przejechał z Warszawy przez Lublin i Lwów do Tarnopola. 12 września został przydzielony do Ośrodka Zapasowego 28 Dywizji Piechoty w Zbarażu. Zanim jednak miał okazję stanąć do walki, nastąpił sowiecki najazd na Polskę. W grudniu Broniewski sprowadził do Lwowa Marię Zarębińską, z którą od 1938 był w nieformalnym związku, i jej córkę Majkę. Na terenach okupowanych przez ZSRR znalazły się także pierwsza żona Broniewskiego, Janina Broniewska i ich córka Joanna („Anka”) (ur. 24 listopada 1929 r.).

24 stycznia 1940 r. Władysław Broniewski został, wraz z Aleksandrem Watem i innymi literatami, aresztowany przez NKWD we lwowskiej restauracji *Ognisko Inteligencji* w zorganizowanej przez NKWD prowokacji. Trzy dni po aresztowaniu w *Czerwonym Sztandarze* ukazał się tekst spreparowany przez NKWD, podpisany przez Witolda Kolskiego pod tytułem *Zgnieść gadzinę nacjonalistyczną*, w którym autor szkalował w stylu stalinowskim aresztowanych literatów i *uzasadniał* ich aresztowanie motywami kryminalnymi. Broniewski stanowczo odmówił współpracy z NKWD. Po czterech miesiącach został przetransportowany do więzienia śledczego NKWD na Łubiance w Moskwie, gdzie spędził trzynaście miesięcy.

Po wybuchu wojny niemiecko-rosyjskiej wywieziony do Saratowa, następnie do Ałma Aty. Z więzienia został wypuszczony na mocy układu Sikorski-Majski, 7 sierpnia 1941 r. Wstąpił do armii polskiej w ZSRR pod dowództwem gen. Władysława Andersa. W 1942 roku ewakuował się wraz z oddziałami polskimi do Iranu, później wraz z 2 Korpusem Polskim poprzez Irak trafił do Palestyny. Do kraju wrócił w 1945 r., po

długich wahaniach związanych z opublikowanymi w Palestynie jego antysowieckimi wierszami.

W okresie stalinizmu pisał utwory zaangażowane, entuzjastyczne wobec budowy nowej rzeczywistości, co do dziś wielu krytyków mu wypomina. Odmówił jednak napisania słów nowego hymnu polskiego. Proponującemu mu to Bolesławowi Bierutowi wręczył podobno tylko kartkę z napisem *Jeszcze Polska nie zginęła*. 1 września 1954 r. popełniła samobójstwo córka Władysława Broniewskiego, Anka (Joanna). Jej śmierć wstrząsnęła nim do głębi. Napisał wtedy cykl wierszy porównywany z *Trenami* Jana Kochanowskiego. To wydarzenie pogłębiło stan rozdarcia poety. Niektórzy twierdzą, że przy życiu trzymał go alkohol. Taki wybór.

Wierszy Broniewskiego kolejne pokolenia uczniów uczyły się na pamięć. Są przepojone patriotyzmem, wzruszają, mają melodykę i rytm. Jego poezja była związana z własnymi przeżyciami, ale także doświadczeniami narodu polskiego i działaczy ruchu robotniczego, miała wyraźne akcenty rewolucyjne. W wierszach egzaltacji i wzniosłości znajdujemy styl potoczny, prosty. Wciąż potrafi porywać i wzruszać.

Pamięć o poecie jest chyba najsilniej eksponowana w Płocku. Stoi tam wciąż dom, w którym się urodził, na nim tablica pamiątkowa, a w pobliżu rośnie kilkusetletni dąb szypułkowy, który wspomina Broniewski w swoich wierszach. Jest też w Płocku pomnik Władysława Broniewskiego autorstwa K.G. Zemły. Na warszawskim Żoliborzu, przy ul. Broniewskiego 9E, wmurowano tablicę poświęconą Władysławowi Broniewskiemu, a na Mokotowie działa Muzeum jego imienia. Pisarz patronuje również wielu placówkom oświatowym i kulturalnym, konkursom poetyckim i recytatorskim.

Odznaczony: Krzyżem Srebrnym Orderu Virtuti Militari, Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski, Orderem Budowniczych Polski Ludowej (1955), Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1949), Krzyżem Walecznych – czterokrotnie.

Twórczość literacka

Tomiki wierszy: *Wiatraki* (1925), *Dymy nad miastem* (1927), *Troska i pieśń* (1932), *Krzyk ostateczny* (1938), *Bagnet na broń* (1943), *Drzewo rozpaczające* (1945), *Nadzieja* (1951), *Anka* (1956).

Poematy: *Komuna Paryska* (1929), *Słowo o Stalinie* (1949), *Mazowsze* (1951), *Wisła* (1953).

Przekłady: Fiodora Dostojewskiego (*Skrzydzeni i poniżeni*, *Białe noce*), Aleksego Tołstoja (*Droga przez mękę* – dwie pierwsze części; trzecia wspólnie z Wacławem Rogowiczem), Mikołaja Gogola (*Martwe dusze*), wiersze Włodzimierza Majakowskiego, Siergieja Jesienina, Bertolta Brechta.

Wiersze w piosenkach

Twórczość Władysława Broniewskiego inspirowała twórców muzyki popularnej. Do bardziej znanych piosenek napisanych do jego wierszy należą: *Do widzenia*, muz. Mariusz Winnicki, Robert Klatt śpiewa zespół Classic, *Bagnet na broń*, śpiewają Marcin Świetlicki, Cezary Ostrowski i Click, *Bar „Pod Zdechłym Psem”*, muz. Włodzimierz Korcz, śpiewa Michał Bajor, *Kalambury*, śpiewa Muniek Staszczuk z zespołem Pustki, *Nocny gość*, muz. Krzysztof „Grabaż” Grabowski, śpiewa Grabaż z

zespołem Pidżama Porno, *Poezja*, muz. Wojciech Trzeciński, śpiewa Stan Borys, *Szczyt*, muz. Tomasz Fojgt, śpiewa Celtic Tree, *Szczęście*, muz. Tomasz Fojgt, śpiewa Celtic Tree, *Wiatraki*, muz. Tomasz Fojgt, śpiewa Celtic Tree, *Zachód*, muz. Tomasz Fojgt, śpiewa Celtic Tree, *Oda do Radości*, muz. Tomasz Fojgt, śpiewa Celtic Tree, *Dzwon za poległych*, z filmu „Jeden dzień z mistrzem” w wykonaniu zespołu Kombi, muz. Sławomir Łosowski, *Bagnet na broń*, muz. Siano, wykonawca: zespół Forteca, *Mury, bruki*, wykonawca Eldo. W 2006 nakładem Rockers Publishing ukazała się kompilacja zatytułowana *Broniewski*, na której znajdują się utwory współczesnych artystów z tekstami poety.

